

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Administracji Publicznej

KAP – 4110-03-03/2012
R/12/005

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 53 08, F +48 22 444 52 52
kap@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	R/12/005 – Działania podmiotów zarządzających realizacją wybranych krajowych programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w zakresie odzyskiwania środków nienależnych, pobranych w nadmiernej wysokości lub wykorzystanych nieprawidłowo przez beneficjentów
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Administracji Publicznej
Kontrolerzy	1. Mirosława Guguła, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 83385 z dnia 26 października 2012 r. 2. Alicja Skibińska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 83386 z dnia 26 października 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju ¹ (zwane dalej <i>Centrum</i> lub <i>NCBR</i>) ul. Nowogrodzka 47a, 00-695 Warszawa (dowód: akta kontroli str. 12-279)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Jan Kurzydłowski, Dyrektor Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (zwany dalej <i>Dyrektorem NCBR</i>). (dowód: akta kontroli str. 7)
Okres objęty kontrolą	Od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 30 czerwca 2012 r.
Zakres kontroli	1. Prawidłowość działań podejmowanych w celu odzyskania należnych kwot, pobranych w nadmiernej wysokości lub wykorzystanych nieprawidłowo przez beneficjentów. 2. Prawidłowość zgłaszania podmiotów podlegających wykluczeniu z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich do wykazu prowadzonego przez Ministra Finansów. 3. Prawidłowość działań zapobiegających udzieleniu dofinansowania podmiotom wykluczonym z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem funduszy europejskich.

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia **pozytywnie**², mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Pozytywną ocenę uzasadnia w szczególności rzetelność oraz zgodność z prawem czynności podejmowanych w celu odzyskania środków nienależnych, pobranych w nadmiernej wysokości lub wykorzystanych nieprawidłowo przez beneficjentów.

¹ Od 1 lipca 2007 r. do 30 września 2010 r. *NCBR* funkcjonowało na podstawie ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. Nr 115, poz. 789 ze zm.), jako państwowa osoba prawna, zaliczona do jednostek sektora finansów publicznych powołana do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej i innowacyjnej państwa. Od 1 października 2010 r. *Centrum* jest agencją wykonawczą w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, powołaną do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej, naukowo – technicznej i innowacyjnej państwa.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna; pozytywna, mimo stwierdzonych nieprawidłowości; negatywna.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na podpisaniu przez *NCBR* trzech umów z beneficjentami na łączną kwotę 170,2 mln zł bez weryfikacji, czy podmioty te nie były wykluczone z możliwości otrzymania dofinansowania, co stanowiło naruszenie zasad określonych w Instrukcji wykonawczej Instytucji Pośredniczącej dla 1 i 2 osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania Instytucji Pośredniczącej w celu odzyskania środków wykorzystanych przez beneficjentów niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur, czy pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości

Stan prawny Procedura zwrotu środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich została określona przepisami ustawy o finansach publicznych. W okresie objętym kontrolą występowały dwa stany prawne określające zasady ich zwrotu, tj.: do 31 grudnia 2009 r. miały zastosowanie przepisy *ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych*³ (zwanej dalej *upf*), a od 1 stycznia 2010 r. przepisy *ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych*⁴ (zwanej dalej *upf*). Zwrotowi podlegają środki, określone w art. 207 ust. 1 *upf* (art. 211 ust. 1 *poprzedniej upf*), tj. wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, wykorzystane z naruszeniem procedur oraz pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości.

Zgodnie z art. 207 ust. 8 *upf* instytucja, która podpisała umowę z beneficjentem, w przypadku stwierdzenia okoliczności, o których mowa powyżej, wzywa do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Po bezskutecznym upływie tego terminu, organy pełniące funkcję instytucji zarządzającej lub instytucji pośredniczącej, na podstawie art. 207 ust. 9 *upf* (art. 211 ust. 4 *poprzedniej upf*) wydają decyzję o zwrocie środków. W decyzji określa się kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki, oraz sposób zwrotu środków. Od ww. decyzji beneficjent może złożyć odwołanie do właściwej instytucji zarządzającej.

Zwrot należności nie odzyskanych powinien być dochodzony w trybie egzekucji administracyjnej (art. 3 §1 *ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*). Zgodnie z art. 15 §1 *ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*, egzekucja administracyjna może być wszczęta, jeżeli wierzyciel, po upływie terminu do wykonania przez zobowiązanego obowiązku, przesłał mu pisemne upomnienie, zawierające wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego.

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą *NCBR* realizował zadania:

- Instytucji Pośredniczącej (*IP*) dla realizacji Priorytetu IV Szkolnictwo wyższe i nauka w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (*PO KL*) na podstawie Porozumienia zawartego 31 sierpnia 2011 r. z Ministrem Rozwoju Regionalnego, jako Instytucji Zarządzającej (*IZ*) i Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- Instytucji Pośredniczącej (*IP*) dla realizacji osi priorytetowych Badania i rozwój nowoczesnych technologii i Infrastruktura sfery B+R Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (*PO IG*) na podstawie Porozumienia zawartego

³ Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.

31 sierpnia 2011 r. z Ministrem Rozwoju Regionalnego, jako Instytucji Zarządzającej (IZ) i Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego,

- Instytucji Pośredniczącej (IP) dla realizacji Priorytetu XIII - Infrastruktura szkolnictwa wyższego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ) na podstawie Porozumienia zawartego 1 września 2011 r. z Ministrem Rozwoju Regionalnego, jako Instytucji Zarządzającej (IZ) i Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Na podstawie powyższych porozumień *NCBR* jako *IP* zostało zobowiązane m.in. do zawierania umów z beneficjentami o dofinansowanie projektu, odzyskiwania kwot, o których mowa w art. 207 *ufp*, w tym wydawania decyzji o zwrocie środków na podstawie przepisów *ufp*. *IP* zobowiązana została także do zapewnienia bieżącego wprowadzania danych, w tym danych o uczestnikach projektów, do systemów informatycznych oraz jest odpowiedzialna za zgodność wprowadzanych danych z dokumentami źródłowymi.

(dowód: akta kontroli str. 5, 13-92, 280-289, 292-297, 360-361)

W okresie od 1 września 2011 r. do 30 czerwca 2012 r. *NCBR*, w ramach programów operacyjnych, dla których pełniło funkcję *IP* zawarło z beneficjentami 39 umów⁵ na łączną kwotę 264 574,1 tys. zł. Konieczność zwrotu środków wystąpiła wobec 182 beneficjentów⁶, w 1331 sprawach. Kwota podlegająca odzyskaniu na koniec poszczególnych okresów objętych kontrolą (po uwzględnieniu kwot nieodzyskanych w poprzednich okresach), wynosiła wg stanu na:

- 31 grudnia 2011 r. 1 268,8 tys. zł, w tym środki stanowiące wkład UE 853,9 zł,
- 30 czerwca 2012 r. 4 177,8 tys. zł, w tym środki stanowiące wkład UE 3 551,1 tys. zł.

W okresie od 1 września 2011 r. do 30 czerwca 2012 r. *NCBR*, na podstawie art. 207 ust. 8 *ufp*, wysłało do 182 beneficjentów łącznie 1331 wezwań do zwrotu środków, na łączną kwotę 5 428,6 tys. zł, z których do końca czerwca 2012 r. zwrócono środki w łącznej kwocie 4 203,7 tys. zł. W tym okresie *NCBR* nie wydało żadnej decyzji na podstawie art. 207 ust. 9 *ufp*.

(dowód: akta kontroli str. 9-11, 280-289, 365-379)

Szczegółowe badanie prawidłowości działań podejmowanych przez *NCBR* w celu odzyskania środków nienależnych podlegających zwrotowi przez beneficjentów przeprowadzono na próbie spraw, w których wezwania do zwrotu środków wysłano na podstawie art. 207 ust. 8 *ufp*. I tak:

- w ramach *PO KL* zbadano 20 spraw - wezwań⁷, w tym 17, gdy zwrot środków nastąpił w ustawowym terminie 14 dni oraz trzy wezwania, gdy zwrot z różnych przyczyn nie został dokonany do dnia zakończenia kontroli,
- w ramach *PO IG* zbadano 76 spraw - wezwań⁸, w tym 74 gdy zwrot środków nastąpił w ustawowym terminie 14 dni, oraz dwa wezwania, gdy zwrot nastąpił po terminie 14 dni określonym w art. 207 ust. 8 pkt. 2 *ufp*.

(dowód: akta kontroli str. 455-494, 559-714)

Badanie wykazało że:

1. W ramach *PO KL* sprawy zostały zarejestrowane w KSI SIMIK niezwłocznie po zaistnieniu okoliczności uzasadniającej zwrot środków. W jednym przypadku, w wyniku błędu pracownika, rejestracja nastąpiła ze zwłoką 89 dni od dnia

⁵ Liczba beneficjentów jest tożsama z liczbą umów oraz liczbą projektów.

⁶ Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły spraw, w ramach których wezwanie do zwrotu środków wystawiło *NCBR* w okresie od dnia 1 września 2011 r. do dnia 30 czerwca 2012 r.

⁷ W *PO KL* terminem „sprawa” określono wezwanie wysłane do beneficjenta do zwrotu środków, które może dotyczyć nieprawidłowości w jednym lub w kilku wnioskach o płatność (zarejestrowanych w KSI SIMIK w tabeli - sprawa/decyzja).

⁸ W *PO IG* terminem „sprawa” określono wezwanie beneficjenta o zwrot środków. Wezwanie może dotyczyć korekty w jednym lub w kilku wnioskach o płatność (które w KSI SIMIK wpisywane są w tabeli - sprawa/decyzja).

stwierdzenia nieprawidłowości. Dane dotyczące poszczególnych spraw ujęto w KSI SIMIK w sposób rzetelny, zgodnie z dokumentacją źródłową. Kontrola wykazała, że rejestracja kwot odzyskanych następowała od czterech do 207⁹ dni po dacie dokonania wpłat.

NIK przyjmuje wyjaśnienia kierownika Działu Wdrażania PO KL, iż wpis do KSI SIMIK następuje w przypadku odzyskiwania kwot nienależnych w dwóch etapach, najpierw dokonuje się wpisu kwoty odzyskanej w części przekazanej do NCBR i MNiSW, w terminie do dwóch tygodni, a następnie wpisu w części 85% z Ministerstwa Finansów. Kierownik dodał również, że w związku z dużą liczbą zwrotów dokonywanych na rachunek MF w BGK zdarzają się sytuacje gdy potwierdzenie, mimo że zostało przygotowane, nie zostało przesłane skanem i IP, która po odnotowaniu braku potwierdzenia zwraca się do BGK o przesłanie przedmiotowego dokumentu... zwroty rejestrowane są przed terminem kwartalnego raportowania o nieprawidłowościach. W związku z powyższym Instytucja Zarządzająca PO KL jest na bieżąco informowana o odzyskanych środkach w związku z prowadzonymi sprawami.

(dowód: akta kontroli str.409-413, 419-424, 455-494)

2. W ramach PO IG do monitoringu wszystkich etapów procesu odzyskiwania środków od beneficjentów służyła wewnętrzna baza danych, w której na bieżąco rejestrowano wszystkie informacje dotyczące poszczególnych spraw (m.in. dotyczące beneficjenta, umowy, wniosku, kwoty do odzyskania, rodzajów środków, typu płatności, osoby weryfikującej wniosek). Dane ujmowano w wewnętrznej bazie danych rzetelnie, zgodnie z dokumentacją źródłową, jednakże sprawa była rejestrowana w KSI SIMIK dopiero po otrzymaniu przez IP potwierdzenia z banku o dokonanej pełnej wpłacie środków przez beneficjenta.

Kierownik Działu Finansowego PO IG wyjaśnił, że w celu uniknięcia wykonywania przez pracowników Instytucji Pośredniczącej dwa razy tych samych czynności, zgodnie z przyjętymi ustaleniami wszystkie dane w Rejestrze Obciążeń na Projekcie w KSI (SIMIK 07-13) uzupełnianie są w momencie otrzymania przez Instytucję Pośredniczącą potwierdzeń (wyciągów bankowych), że środki zostały zwrócone przez beneficjentów w prawidłowej wysokości. Z prowadzonego przez Instytucję Pośredniczącą monitoringu odzyskiwanych kwot wynika, iż beneficjenci dokonują zwrotów we wskazanym w ustawie o finansach publicznych terminie tj. 14 dni od daty otrzymania wezwania do zwrotu. Pragnę również wyjaśnić, że przyjęta procedura rejestrowania kwot odzyskanych w Rejestrze Obciążeń na Projekcie w KSI (SIMIK 07-13) nie ma żadnego wpływu na budżet Unii Europejskiej, gdyż dopiero faktycznie odzyskane od beneficjentów kwoty pomniejszają Poświadczenie i deklarację wydatków... do Komisji Europejskiej.

(dowód: akta kontroli str.428-433, 436-451, 565-714)

3. Wezwania wysłane przez NCBR do wszystkich beneficjentów zostały sporządzone rzetelnie.

(dowód: akta kontroli str. 455-494, 565-714, 718-719)

Kontrola wykazała, że w ramach PO KL w przypadku trzech wezwań, do czasu zakończenia kontroli, nie zostały odzyskane od beneficjentów środki w łącznej kwocie 524 246,08 zł, z tego:

- nieprawidłowość na łączną kwotę 28 017,58 zł została stwierdzona w wyniku kontroli przeprowadzonej przez NCBR w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Warszawie (projekt nr POKL.04.01.01-00-069/09 nr sprawy POKL.IP.MNiSW-O0533/12), a beneficjent wezwaniem z dnia 11 maja 2012 r. został zobowiązany do zwrotu powyższej kwoty. Jak wyjaśniła Kierownik Działu

⁹ 28 razy kiedy rejestracja nastąpiła w terminie do 30 dni, 22 razy od 30 do 100 dni, 6 razy od 102-131 dni i raz 207 dni

Wdrażania PO KL, NCBR jest w trakcie korespondencji z beneficjentem w zakresie wysokości stwierdzonej nieprawidłowości. W przygotowaniu jest również decyzja administracyjna,

- nieprawidłowość na łączną kwotę 184 712,01 zł została stwierdzona w wyniku kontroli przeprowadzonej przez NCBR w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (projekt nr POKL.04.02.001-00-045/08, nr sprawy POKL.IP.MNISW_-O0402/12). Po bezskutecznym wezwaniu beneficjenta do zwrotu środków Dyrektor NCBR 5 kwietnia 2012 r. wydał decyzję nr 2/2012 w sprawie zwrotu środków. Beneficjent zaskarżył decyzję do Instytucji Zarządzającej (MRR), która uchylila decyzję IP w dniu 6 lipca 2012 r.¹⁰ Kierownik Działu Wdrażania PO KL wyjaśniła, że IP jest w trakcie przygotowania drugiej decyzji administracyjnej,
- nieprawidłowość na łączną kwotę 311 516,49 zł została stwierdzona przez Urząd Kontroli Skarbowej w ramach kontroli w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (projekt nr POKL.04.01.02-00-153/09, nr sprawy POKL.IP.MNISW_-O0526/12). IP nie zgadzając się z wynikami kontroli *przesłała w tym zakresie stosowne pismo do UKS uzasadniając konieczność anulowania części stwierdzonej nieprawidłowości*. IP wysłała również pismo do beneficjenta o wstrzymaniu się z wezwaniem beneficjenta do zwrotu środków do momentu otrzymania ostatecznego stanowiska Ministerstwa Finansów.¹¹
(dowód: akta kontroli str. 414, 506-558)

W ramach PO IG kontrola wykazała, że na podstawie dwóch wezwań, beneficjenci dokonali zwrotu po terminie 14 dni od daty ich otrzymania:

- w przypadku Instytutu Problemów Jądrowych z siedzibą w Otwocku (nr projektu POIG.01.01.02-14-012/08 nr sprawy POIG.IP.MNDWI-O2109/12/01) kwota 50 zł razem z odsetkami została zaksięgowana 26 dni po terminie;
- w przypadku Instytutu Technologii Elektronowej z siedzibą w Warszawie (nr projektu POIG.01.03.01-00-014/08, nr sprawy POIG.IP.MNDWI-O2391/12/01, POIG.IP.MNDWI-O2392/12/01) kwota 2 777,65 zł z odsetkami została zaksięgowana 10 dni po terminie.

(dowód: akta kontroli str. 439-451, 495-505)

Zgodnie z art. 207 ust. 9 i 10 *ufp* Instytucja Pośrednicząca po bezskutecznym upływie terminu 14 dni powinna wydać decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki, oraz sposób zwrotu środków. Decyzji nie wydaje się, jeżeli zwrot środków nastąpił przed jej wydaniem.

Dyrektor NCBR wyjaśnił, że w obu powyższych przypadkach, oraz w jednym z PO KL¹², NCBR jest zobowiązane do przeprowadzenia postępowania administracyjnego, które kończy się wydaniem decyzji administracyjnej. Przepisy kpa nie pozwalają na szybkie przeprowadzenie tych czynności. Dodał, że w art. 207 ust. 9 *ustawodawca nie określił terminu na wydanie decyzji, stwierdził jedynie, że musi nastąpić dopiero, gdy środki nie zostaną przez beneficjenta zwrócone dobrowolnie. Nie ma w tym przepisie także często używanego przez ustawodawcę zwrotu „niezwłocznie”, co tym bardziej sugeruje brak konieczności natychmiastowego działania ze strony organu.*

¹⁰ Numer pisma DZF-IV-0260-77-IK/12, numer kancelaryjny 81690/12.

¹¹ Informacja o podtrzymaniu bądź anulowaniu *nieprawidłowości* ma być przesłana do IP we Wstępnym sprawozdaniu z audytu operacji.

¹² Dotyczy - Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie projekt nr - POKL.04.01.01-00-069/09 nr sprawy POKL.IP.MNISW_-O0533/12

Kierownik Działu Prawnego *NCBR* dodał, że postępowanie administracyjne zmierzające do wyegzekwowania środków na drodze administracyjnej jest postępowaniem niezwykle czasochłonnym. Dlatego bardziej korzystną od instytucji przymusu jest instytucja dobrowolnego zwrotu środków przez beneficjenta.

(dowód: akta kontroli str. 453-454, 715-716)

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

NIK zwraca uwagę, że przyjęty w *NCBR* sposób rejestrowania danych o obciążeniach na projektach *PO IG* polegający na ich przenoszeniu do KSI SIMIK z wewnętrznej bazy danych dopiero po dokonaniu zwrotu środków przez beneficjentów, nie spełnia wymagań określonych w Instrukcji KSI SIMIK i w Instrukcji wykonawczej Instytucji Pośredniczącej dla 1 i 2 osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007 – 2013. W myśl tych instrukcji dane dotyczące nieprawidłowości powinny być wprowadzane do systemu na bieżąco lub niezwłocznie po wystąpieniu określonych zdarzeń. Zdaniem NIK, bieżące rejestrowanie informacji w KSI SIMIK zapewnia jego aktualność i służy lepszemu jego wykorzystaniu w zarządzaniu realizacją programów współfinansowanych ze środków UE.

NIK zwraca także uwagę, że przyjęta w *NCBR* praktyka niewydawania decyzji o zwrocie środków bezpośrednio po stwierdzeniu, że beneficjent nie dokonał zwrotu po upływie 14 dni od otrzymania wezwania do zwrotu środków, może prowadzić do nieuzasadnionego wydłużania procesu odzyskiwania środków publicznych. Brak decyzji, z jednej strony nie wpływa dyscyplinująco na dłużnika, a z drugiej pozbawia go możliwości zastosowania procedur odwoławczych do instytucji zarządzającej.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zakresie prawidłowości działań podejmowanych w celu odzyskania należnych kwot.

2. Zgłaszanie przez Instytucję Pośredniczącą podmiotów podlegających wykluczeniu z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich

Stan faktyczny

W trakcie kontroli ustalono, że w badanym okresie żaden z beneficjentów nie podlegał wykluczeniu z możliwości otrzymywania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich, na podstawie art. 207 ust. 4 *ufp*, w związku z tym *NCBR* nie dokonywało zgłoszeń podmiotów wykluczonych do rejestru podmiotów wykluczonych prowadzonego przez Ministerstwo Finansów

(dowód: akta kontroli str. 280-289)

Ocena częściowa

Z uwagi na niestwierdzenie okoliczności uzasadniających podejmowanie przez *NCBR* działań wobec beneficjentów w celu wykluczeń z możliwości otrzymywania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od sformułowania oceny w tym zakresie.

3. Działania Instytucji Pośredniczącej zapobiegające udzieleniu dofinansowania podmiotom wykluczonym z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich

Opis stanu faktycznego

W NCBR dla PO KL i PO IG przyjęto w Instrukcjach wykonawczych IP systemowe procedury¹³, które pozwalały wykluczyć lub ograniczyć ryzyko zawarcia umów na realizację projektów z podmiotami wykluczonymi z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na programy finansowane z udziałem środków europejskich. Polegały w szczególności na obowiązku wystąpienia z wnioskiem do Ministra Finansów o udostępnienie danych z rejestru podmiotów wykluczonych przed podpisaniem umowy z beneficjentem.

(dowód: akta kontroli str. 280-291, 362)

Szczegółowe badanie prawidłowości działań w zakresie zapobiegania udzieleniu dofinansowania podmiotom wykluczonym z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich, przeprowadzono na próbie 39 umów podpisanych przez NCBR w okresie od dnia 1 września 2011 r. do dnia 30 czerwca 2012 r. (36 umów w ramach PO KL, 3 umowy w PO IG). Badanie wykazało, że:

- w ramach PO KL, przed podpisaniem wszystkich 36 umów, NCBR każdorazowo występowało do Ministra Finansów z wnioskami o udostępnienie danych zawartych w rejestrze. We wszystkich ww. przypadkach uzyskano informację, iż podmioty te nie figurowały w rejestrze podmiotów wykluczonych,
- w ramach PO IG, w przypadku umów trzech, NCBR nie wystąpiło do Ministra Finansów z wnioskami o udostępnienie danych zawartych w rejestrze przed ich podpisaniem. Dotyczyło to następujących umów:
 - a) nr POIG.02.03.00-00-096/10 z dnia 12 października 2011 r. z Akademickim Centrum Komputerowym CYFRONET Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie na realizację projektu pt. „Dziedzinyo zorientowane usługi i zasoby infrastruktury PL-Grid dla wspomagania Polskiej Nauki w Europejskiej Przestrzeni Badawczej”. Koszt projektu – 81 436 209,00 zł, w tym kwota dofinansowania – 79 988 966,00 zł; Umowę podpisali: Zastępca Dyrektora Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Kierownik Działu Finansowego Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w NC;
 - b) nr POIG.02.03.01-00-065 z dnia 2 marca 2012 r. z Instytutem Chemii Bioorganicznej Polskiej Akademii Nauk–Poznańskim Centrum Superkomputerowo – sieciowym na realizację projektu pt. „Optyczna sieć naukowa nowej generacji – 100 NET”. Koszt projektu – 93 153 486,00 zł, w tym kwota dofinansowania 77 102 414,00 zł; Umowę podpisali: Kierownik Działu Wdrażania Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w NCBR oraz Kierownik Działu Finansowego Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w NCBR;
 - c) nr POIG.02.03.00-00-071/10 z dnia 2 marca 2012 r. z Instytutem Morskim w Gdańsku na realizację projektu pt. „Zintegrowana platforma informacji o środowisku południowego Bałtyku – BalticBottomBase (BBB)”. Koszt projektu–15 644 302,95 zł, w tym kwota dofinansowania– 13 094 480,95 zł; Umowę podpisali: Kierownik Działu Wdrażania Programu Operacyjnego

¹³ Zatwierdzone przez IZ procedury obowiązywały w MNiSW od dnia 21 stycznia 2011 r. do dnia 26 października 2011 r. oraz w NCBR od 27 października 2011 r. do 7 sierpnia 2012 r. Polegały one w szczególności na określeniu sposobu zgłaszania przez IP danych do rejestru podmiotów wykluczonych oraz weryfikacji na etapie oceny formalnej wniosku, czy podmiot składający wniosek nie jest wykluczony z możliwości otrzymania środków na dofinansowanie projektu..

Innowacyjna Gospodarka w *NCBR* oraz Kierownik Działu Finansowego
Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w *NCBR*.

W wyjaśnieniach podpisanych przez Zastępcę Dyrektora *NCBR*, Kierownika Działu Finansowego *PO IG* oraz Kierownika Działu Wdrażania *PO IG* podano, że z uwagi na fakt, iż wnioski o dofinansowanie projektów wpłynęły do MNiSW w dniu 26 kwietnia 2010 r., a rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie rejestru podmiotów wykluczonych weszło w życie w dniu 28 lipca 2010 r. i wszyscy wnioskodawcy ubiegający się o dofinansowanie w 2010 r., składali pod rygorem odpowiedzialności karnej oświadczenia, że nie podlegają wykluczeniu z ubiegania się o dofinansowanie na podstawie art. 207 *ufp*, wystąpienie do Ministra Finansów byłoby niespójne z zasadami konkursu i w konsekwencji mogłoby doprowadzić do nierównego traktowania beneficjentów.

Wniosek o udostępnienie informacji, czy podmioty, z którymi zawarto ww. umowy, nie figurują w rejestrze podmiotów wykluczonych z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich, został skierowany do Ministra Finansów dopiero 23 listopada 2012 r., tj. w trakcie kontroli NIK, a więc po ośmiu (w dwóch przypadkach) i trzynastu miesiącach (w jednym przypadku) od chwili podpisania umowy. Ustalono, że trzech beneficjentów, z którymi zawarto umowy bez sprawdzenia, czy nie podlegają wykluczeniu, nie figurowali w wykazie podmiotów wykluczonych prowadzonym przez Ministra Finansów.

(dowód: akta kontroli str. 280-289, 407)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewystąpieniu do Ministra Finansów z wnioskiem o udostępnienie danych zawartych w rejestrze, przed podpisaniem trzech umów, zawartych na łączną kwotę 170, 2 mln zł. Stanowiło to naruszenie zasad określonych w Instrukcji wykonawczej Instytucji Pośredniczącej dla 1 i 2 osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 i zwiększało ryzyko, że dofinansowanie ze środków publicznych otrzymają podmioty nieuprawnione. Odpowiedzialność za podpisanie powyższych umów bez sprawdzenia, czy podmioty nie są wykluczone z możliwości otrzymania środków na realizację projektów z udziałem środków europejskich ponoszą: Zastępca Dyrektora *NCBR*, Kierownik Działu Wdrażania *PO IG* oraz Kierownik Działu Finansowego *PO IG*.

(dowód: akta kontroli str. 363-366, 373-401)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie działań zapobiegających udzieleniu dofinansowania podmiotom wykluczonym z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem funduszy europejskich. Formułując pozytywną ocenę NIK uwzględniła fakt, że żaden z beneficjentów, z którymi *NCBR* zawarł umowy bez wcześniejszego sprawdzenia nie figurował w rejestrze podmiotów wykluczonych.

IV. Wniosek

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.*

o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, wnosi o występowanie do Ministra Finansów z wnioskami o udostępnienie danych z rejestru podmiotów wykluczonych przed podpisaniem umów z beneficjentami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, kierownik jednostki kontrolowanej jest obowiązany powiadomić Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia stycznia 2013 r.

Kontrolerzy:
Miroslawa Guguła
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Administracji Publicznej
Radca Prezesa NIK
p.o. Dyrektora
Józef Górny

.....
podpis

.....
podpis

Alicja Skibińska
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

¹⁴ Dz. U. z 2012 r., poz.82